

**Leierskapstrategieë vir Effektiewe
Selfbestuur vir Graad 12 Leerlinge
Verhandeling voorgelê deur**

JACOB JEFFREY KROPE

om te voldoen aan die vereistes
vir die graad

**MAGISTER EDUCATIONIS
(OPVOEDKUNDIGE SELKUNDE)**

in die

**Departement Opvoedkundige
Voorligting en Berading**

van die

**FAKULTEIT OPVOEDKUNDE
UNIVERSITEIT VAN PRETORIA**

Studie leier : Dr. L. Ebersöhn
Desember 2001

LEIERSKAPSTRATEGIEË VIR EFFEKTIEWE SELFBESTUUR

OPSOMMING

Post-moderne en post-apartheid-Suid-Afrika het 'n behoefte aan ondernemers met proaktiewe gesindhede. Hulle behoort hardwerkende en produktiewe mense te wees sodat Suid-Afrika se ekonomiese ontwikkeling en groei gestimuleer kan word.

Daar is ook 'n tekort aan individue wat hulself effektief bestuur. Die navorser glo dat indien die mens homself effektief bestuur, hy 'n meer suksesvolle individu kan word in die bereiking van doelwitte en die verwerkliking van 'n visie. Die selfbestuurder behoort homself toe te rus met dieselfde leierskapstrategieë, wat gebruik word om ander mense effektief te bestuur, om effektiewe selfbestuur daar te stel.

Die doel van die studie was om matrikulante (die eksperimentele groep) van 'n sekondêre skool in Eersterust, Pretoria, te begelei om hulself te bemagtig met leierskapstrategieë sodat hulle dit kan inspan om hulself effektief te bestuur. Hulle was blootgestel aan 'n vraelys om te bepaal of hulle effektiewe selfbestuur toepas of nie. Die uitslag van die vraelyste het 'n intervensieprogram nodig gemaak. Daar was ook van die Junie - eksamenuitslae van die matrikulante gebruik gemaak om te bepaal of die intervensieprogram noodsaaklik is. Die uitslag van die eksamenuitslae het ook die intervensieprogram se noodsaaklikheid bevestig.

Die intervensieprogram het gedurende die tweede helfte van die jaar 2000 plaasgevind. Die program sou probeer om die eksperimentele groep te bemagtig met leierskapstrategieë vir hul effektiewe selfbestuur. Dit het bestaan uit

besprekingsklasse, dinkskrums en take wat in twaalf middagsessies ingedeel was. Die eksperimentele groep het goed saamgewerk om hulself tot sukses te dryf.

Die eksperimentele groep het die geleentheid gehad om hul nuut-aangeleerde gedragsvorme ten opsigte van selfbestuur te toets in die nasionale matriek-eksamen in November 2000. Die eksamen se uitslae sou die effektiwiteit van hul selfbestuur bevestig of dit weerlê. Die eksperimentele groep sou hul leierskapstrategieë inspan om hulself voor en gedurende die eksamen effektief te bestuur sodat hulle hul doelwit, naamlik die slaag van die eksamen, kon verwerklik.

Die resultate van die November-eksamenuitslae het duidelik getoon dat effektiewe selfbestuur werklik 'n aandeel in die sukses van die eksperimentele groep in die eksamen gehad het.

LEADERSHIP STRATEGIES FOR EFFECTIVE SELF-MANAGEMENT

SUMMARY

Post-modern and post-apartheid South Africa has a need for entrepreneurs with pro-active inclinations. They need to be hardworking and productive people so that the economy of South Africa can develop and growth in the economy can be stimulated.

There is also a need for individuals to effectively manage themselves. The researcher believes that if a person can manage himself effectively, he will become a more successful individual in reaching his goals and realizing his vision. The self-manager ought to equip himself with the same leadership strategies which people use to manage other individuals in order to manage himself.

The aim of this study was to guide matriculants of a secondary school in Eersterust , Pretoria, in order to empower themselves with leadership strategies for their effective self-management. They were each exposed to a questionnaire to determine whether they did or did not manage themselves effectively. The questionnaires would determine whether an intervention programme would be necessary or not. The results of these questionnaires made the intervention programme necessary.

The results of the June 2000 examinations were also used as a quantitative method to determine whether the learners needed intervention or not . The

results of this examination confirmed the necessity of the intervention programme. The intervention programme took place during the second half of the year 2000. The programme tried to empower the experimental group with leadership strategies for effective self-management. It was divided into twelve afternoon sessions and the experimental group gave their full co-operation.

This group was given the opportunity before and during the November matric examinations to test their newly acquired behavioural patterns, that is self-management. These examination results would either confirm effective self-management or contradict it.

The experimental group had to employ their acquired leadership strategies before and during the examinations to effectively manage themselves and to attain their aim, namely to pass the November 2000 examinations.

The results of the November 2000 examinations definitely confirmed that self-management truly played a role in the success of the experimental group during the examinations. This opened up the possibility that effective self-management can also help a person to lose weight or to stop smoking and reach his aims.

ERKENNING

HIERMEE MY OPREGTE DANK AAN :

- Ons almagtige God vir genade en krag
- Doktor Ebersöhn: vir goeie leiding
- My afgestorwe moeder, Maggy, my pa, Jacob Krope, vir liefde en motivering ongeëwenaard
- Leonette vir haar liefde en aanvaarding
- Me Hazel Jacobs vir ondersteuning
- My oom Piet Krope vir aanmoediging en taalversorging
- Dr.C. C. J. Leschinsky (D.Ed.) vir die redigeerwerk
- Alge, Keasler en Ashlyn my kinders
- Glo, Mamma, Damma en die res van my familie en vriende
- Die hoof, me Magardie en die personeel van Sekondêre Skool Eersterust,
- Clyde, André, Clayton, Colin en Zuniel baie dankie.

"Nothing happens unless first a dream"

Carl Sandburg

Om polities korrek te wees sou dit goed wees om die matrikulant aan te spreek as beide manlik en vroulik. Vir die doeleindes van die studie egter sal hierdie navorser slegs die manlike hy sy hom ens. gebruik.

INHOUDSOPGAWE

Hoofstuk 1

Algemene inleiding

1.1	Inleiding	1
1.2	Bewuswording van die probleem	4
1.3	Probleemstelling	10
1.4	Hipotese	10
1.5	Doelstelling	11
1.6	Begripsverklarings	11
1.6.1	Leierskapstrategieë	12
1.6.1.1	Leierskap	12
1.6.1.2	Strategieë	12
1.6.1.3	Leierskapstrategieë	13
1.6.2	Effektief/we	14
1.6.3	Selfbestuur	14
1.6.3.1	Die Self	14
1.6.3.2	Bestuur	15
1.6.3.3	Selfbestuur	16
1.6.4	Matriekleerder	16
1.6.4.1	Matriek	16
1.6.4.2	Leerder	16
1.6.4.3	Matriekleerder	17

1.7	Paradigmatiese perspektiewe	17
1.7.1	Metateoretiese aannames	17
1.7.2	Teoretiese aannames	21
1.7.3	Metodologiese aannames	22
1.7.4	Navorsingsontwerp	25
1.8	Ter afsluiting	29
1.9	Program van ondersoek	29

Hoofstuk 2

Leierskapstrategieë

2.1	Inleiding	32
2.2	Leierskapstyle	34
2.2.1	Laissez faire	31
2.2.2	Outokratiese leierskap	37
2.2.3	Demokratiese leierskap	39
2.2.4	Deelnemende bestuur	40
2.2.5	Charismatiese leierskap	41
2.3	Volgelingstyle	44
2.3.1	Vervreemde volgeling	45
2.3.2	Die meeloper	45
2.3.3	Die passiewe volgeling	46
2.3.4	Die effektiewe volgeling	46
2.3.5	Die pragmatiese "survivor"	46
2.3.6	Watter volgelingsstyl moet die persoon wat homself bestuur volg?	47
2.4	Visie	49
2.4.1	Funksies van 'n visie	51
2.5	Leierskapfunksies	52

2.5.1	Beplanning	53
2.5.2	Organisering	54
2.5.3	Leiding gee	54
2.5.4	Beheer en toesig	54
2.5.5	Die handhawing van gemotiveerdheid	55
2.5.6	Ondersteuning	55
2.5.7	Kommunikasie	55
2.5.8	Besluitneming	56
2.6	Maak leierskap 'n verskil ?	56
2.7	Leierskapstrategieë	57
2.7.1	Gesag uitoefen	58
2.7.2	Inspireer	59
2.7.3	Goeie kommunikasie	59
2.7.4	Verandering van gedrag	60
2.7.5	Doelwitte bereik	61
2.8	Besluitneming en die oplossing van probleme	61
2.9	Slotopmerkings	62

Hoofstuk 3

Selfbestuur

3.1	Inleiding	63
3.2	Bandura se sosiale leerteorie	65
3.2.1	Motivering van gedrag	67
3.2.2	Hoe word gedrag aangeleer ?	69
3.2.2.1	Leer deur direkte ervaring	69
3.2.2.2	Waarnemingsleer	71
3.2.2.3	Selfregulering	73
3.3	Die pad na selfbestuur	74

3.4	Die proses van selfbestuur	77
3.4.1	Selfobservasie	78
3.4.2	Interne dialoog	79
3.4.3	Selfdoelwitte	80
3.4.4	Wenke of aanmanings	81
3.4.5	Elimineer negatiewe wenke	82
3.4.6	Die vermeerdering van positiewe wenke	83
3.4.7	Selfversterking	84
3.4.8	Selfstraf	85
3.4.9	Luister na die betekenisvolle ander	87
3.4.10	Inoefening en visualisering	87
3.5	Ter afsluiting	88

Hoofstuk 4

Navorsingsontwerp en -metode

4.1	Inleiding	90
4.2	Die etiese en vertrouensverhouding	90
4.3	Die navorsingsontwerp	93
4.3.1	Data-insameling	93
4.3.1.1	Steekproefneming	94
4.3.1.2	Die navorser as instrument	96
4.3.1.3	Insamelingsmetode	96
4.3.2	Data-analise en -interpretasie	98
4.3.3	Data verwerking	103
4.3.3.1	Vraag een	104
4.3.3.2	Vraag twee	104
4.3.3.3	Vraag drie	104
4.3.3.4	Vraag vier	105
4.3.3.5	Vraag vyf	106
4.3.4	Die besprekingsgroepe in selfbestuur	107

4.3.4.1	Eerste sessie	108
4.3.4.2	Tweede sessie	110
4.3.4.3	Derde sessie	112
4.3.4.4	Vierde sessie	114
4.3.4.5	Vyfde sessie	115
4.3.4.6	Sesde sessie	116
4.3.4.7	Sewende sessie	117
4.3.4.8	Agste sessie	119
4.3.4.9	Negende sessie	121
4.3.4.10	Tiende sessie	123
4.3.4.11	Elfde sessie	126
4.3.4.12	Twaalfde sessie	127
4.4	Ter afsluiting	129

Hoofstuk 5

Slotopmerkings en die pad vorentoe.

5.1	Inleiding	130
5.2	Analise en interpretasie van die November 2000 matriek-eksamenuitslae	130
5.3	Gevolgtrekking: Die bevindings van die ondersoek, vrae en doelwitte	134
5.4	Hipotesetoetsing	136
5.5	Tekortkominge	137
5.6	Aanbevelings en riglyne vir verdere studies	138
5.7	Slotopmerkings	139

BIBLIOGRAFIE	140
---------------------	-----

LYS VAN FIGURE

Figuur	2.1	Leierskapstyle	37
Figuur	2.2	Volgelingstyle	45
Figuur	2.3	Visie van mnr. F.W. De Klerk	51
Figuur	3.1	Twee faktore wat selfbestuur beïnvloed	76
Figuur	4.1	Junie 2000 eksamen uitslae van Eersterust Sekondêr	99
Figuur	4.2	Voëls sonder 'n visie	111
Figuur	4.3	Voëls met 'n visie	112
Figuur	5.1	November 2000 eksamen uitslae Van Eersterust Sekondêr	131
BYLAAG	A	Voltooide vraelyste	145